

Litterär Tidning.

No. 11.

Onsdagen den 6 Februari.

1839.

Wid Professor Törneros Graf.

Den 31 Jan, begrofs i Uppsala med ovanlig stat den hårdfångne. Hans lefnad framställdes med enkel och smakfull värlighet af Domprosten Thorsander; herrlig Sorg-musik uppfördes hvarvid särskilt författade ord sjöngos. Tre skålder sjöngo wid han graf, Professor Fahlerantz i Student-Corpseens namn, Professor Attelbom i Akademiens, Studeranden Malmström, Ariadnes skald, i Södermanlands och Nerikes nations. Rummet tillåter ej icke att införa alla deha, ehu den förstas tankerikedom och fördömelse öfver tiden, den sistas varma och wackra fäng förtjente det. Vi lemnna några utdrag ur den andras allmänt omtyckta werfer. Början läter:

När framför ögats utsigt, oförtänkt,
En glansfull dag har sig mot natten sänkt,
Och blott en strimma, över dunkel mo,
Slår kring hans tinning stupande till ro,
En afskedskrans af allt det ljus, som flytt;
Hur känns ej sinnet, likt sin rymd, förbytt!
Srum hvilar jorden; ur Naturens bröst
Dock tränger fram en tanka utan röst;
En saknad, bittert ljuf, som gråta vill,
Men mäste låna menskans tår dertill;
En längtan, suckande från rum till rum,
I löfvens susning och i vattnens skum;
En tingens bön till oss, att åt dem bli
En tolk, i tal, i bild, i melodi.
Då bäfvar hjertat, af sig sjelft blott hördt,
Liksom ett haf, af månens strålar rördt;
Då genomgriper oss en namnlös klang
Af lisvets och af dödens sammanhang,
Ett verldsqval, som den klagan innebär,
Att hvarje jordiskt lif blott styckverk är,
Att och den skönsta dag, som solen tändt,
Var blott ett flygtigt, stocknande fragment!
En annan komma skall — men dock ej han;
Ej en, som så slår all vår kärlek an;
Ej någon, som med samma tjusnings art
Ger viljan föremål och hoppet fart.

Hvad återstår? Att tacka Himlen fromt,
Med minnet rikt, — fast ack! ändå så tomt, —
För hvad som var — för detta "aldrig mer",
Hvars drömbild själens blick odödligt ser!

Se här teckningen af den astidnes snillegåswor och studier;

I denna varelse, för oss så kär,
Hvad ädelt fanns, som ej var samladt der?
Hvad makter, eljest spridda vidtomkring,
Band häi en ande i sitt väsens ring!
En tanka, famnande allt Skönt och Sann;
En quickhet, klar och skarp som diamant;
En bildningskraft, på färg- och tonspelet rik;
En känsla, ständ till evigt ren musik;
En vilja, till hvor handling oförsagd,
När pligten kräfde möda eller bragd!
Så stod han, — son af klassisk fordomverld,
Af hvarje vitter blomnings gulfraukt närd:
Förtrygen så, som med Venusiums Svan,
Med Shakespeares, med Jean Pauls och Byrons ban;
Af Goethe fostrad, som af Sophokles;
En nektargäst vid Hafis drufvopress,
Som vid Anakreons; med ögat ljust
För forskarns stjernor, som för skaldens; ljust
Af Hegels slutkonst, som af Böhmes tro;
Hos Plato hemstadd, som hos Cicero,
Så, i en tid af halfvetts öfverflöd,
Han stod, ett Romar-Coliseens stöd,
Och på sin skullra, som en grundmur, bar
Hög bildnings minnesvård från bättre dar,

Träffande skildras han i sällskapslivet sälunda:

I aftonkreten af de sinnas rund,
H vem hängaf sig så hel, så strax på strand,
Så varm, så alltid lik sig, och ändå
Så alltid ny att älska och förstå?
Hur kom han ej i sina vänners lag,
Så oskulds glad, med ollt sin själs behag
I gnistor och i stöt elektriskt kändt, —

Ett eldfyllt och dock ljusmildt element!
Der satt han, jätten i hvar snillestrid,
Nu säll, ett barn, i menlös lek och frid,
Med hjerta för hvert grand af lif, hvar lott
Af mänskligt öde och af mänskligt godt.
Hur hänyckt spratt han upp, så mångengång,
Vid lyssningen till strängaktning och sång;
Hur steg i glaus, med hvarje blink förhöjd,
Den fina strålen af hans ögas fröjd!
Då var han fullt sig sjelf; med rik magi
Musik han tänkte, talte poesi,
Och på hans tunga hvardagsprosa fick
En adlad udd, en rörlig steustyls skick. —

Resa i Tyskland, Frankrike och Italien af Joh. Er.
Rydqvist. Första Delen. Tyskland. Stockholm.
Norstedt et Söner, 1838. 318 sid.

(Forts. o. s. fr. N:o 9.)

Oktoberfesten i München sid. 135—136.

Oktoberfesten, sedan 1811 i bruk, tar sin begynnelse med första söndagen i Oktober, och eger rum på Theresienwiese (ett stort gärde utanför staden) under loppet af 8 dagar, dervid de Kongl. personer merändels infuna sig på de för särskilda högtidigheter utsatta timmarne. Deltagare i folkekarne är egentligen handwerkare och landmän; borgerkapets och landmårnets ryttari utgör bewakningen, åsven som den Kongl. lifvagten för tillfället. Hjälte för dagen — de täflande — råga ur staden, praktfullt utförde under flygande fanor och klingande spel, hvilket sednare jemväl underhåller allmåheten under lekarnes fortgång, och, i förening med kanonernas dån, förkunnar segerlyckan. Första dagens högtid med en föreställning af egen art — ett flags rörliga werkstader, som på träställningar fördes i flera omgångar inom rånnhanan, och der handiwerksfolk i wederbörlig drägt och omgisne af sva-i-ande fanor, wro fäbelsatte med hvar sitt särskilda yrke. Derpå fölide kappridning, hwarvid dock ryttarne, i frålet för att omgiswas af ett "Olympiskt dam," wro från topp till tå på det jemmerligaste tilliggade af wadermålen från den blörra marken. Em astonen war gala-spectakel. — Andra dagen då fogel, har- och mäsfjuring holls, war gynnad af en lyckligare waderlek, men den försia dagens saknade prakt kunde dermed icke återkpas. Pittoreft ware meliertid läget af fahnjunkare och banerförare i lysande riddarrusiningar, priebarare med hyenden, fademuiskanter, och de täflande bänderna med sina bbsor på axeln. — Femte dagen hade man Gymnastiska ösninjar. Nagare- och Lummibindare-gesäljer, en del med sjut och kladdé i gula trikoer med bara halsar och armar, ösvade sig i brotande, sjunkastning, lyngders lyftande, kappspringning och hjolars swängande öfver hufvudet och under foterna o. s. w. Sjette astonen gafs ett praktfullt och gausta sunnrik inträttadt priserke, hvaruti synnerligaf uniopte sig ett par jättelika blomfigurer, samt en fastning, som bombarderades af raketter och besvarades med skott af nära kanonenas syrka.

Tiecks föreläsning.

En föreläsare af annan art war Ludwig Tieck, då nyligen anländ till Dresden, efter en resa, hvarunder han farligt fa-

dat sig genom wagnens fjespnning, men war lyckligen återställd. Vanligen alla oftnar ser han folk hos sig på en kopp the, och ständer då främlingar och wänner den stora njutningen af sin dramatiska läsning, — något i Europa utom jemförelse. Af gikt hoykrumpen sitter han nedsjunken i en länstol, men ett par snillrika ögon upplifwa der hälsfulla ansigtet. En gång lästes Shakespeares Röymen i Venedit, den andra Goldonis Förmynudare, begge i översättning. Utan annan åtbed, än då och då en lätt rörelse med handen, uppförde han ett helt stådespel, med alla charakterer, som, en gång nämnde, blott medeli rösts förändring ögonblickligt igenkändes i sina egenheter. Den starka och fulltoniga stamman böde sig smidigt för alla uttryck, ålskarens och ockrarens, flickans och gunimans. Hemsom skarp, wild, lustig, af omhet hängiswen, af wrede ursinnig, är han det föreställda, detta och ingenting annat. Men tror sig understundom ha framför sig hela skaran af de handlande och de summa hörta alt forlet och Eiswert, ståda oredan. Det kan väcka undran, att en krämpig man vid några och 60 år icke känner sig tröttad, att föredraga ett långt Theaterstücke, och dervid uttrycka alla de känslor, som vid den theatrala framställningen åro på särskilda personer fördelat; men till afsmattning märkes intet spår, ehuru talet måste anstränga än genom förvändande snabbhet, än genom uttryckets syrka i olika rigtingar. Det af lisfligheten icke rabbade lugn, som uttalas sig i Tiecks hela personlighet, måste wara orsaken till denna kroppens jemwigt.

Efter Goethes död är Tieck den första bland Tysklands vittra män, och är, enligt Goethe, derjemte ett slags witterhetens blåa band. Han är en man för litterär representation, en man för uppvakning af unga, gamla, stälder och konstnärer. En timmes sampråk om Shakespeare, Schiller, Goethe, Bellman och andra, är en bland de angenämaste hägkomste från Tyskland.

Den wetenskapliga bildningens befördande i Preussen, sid. 31—36.

Berlin må med rätta nämnas den lärda af Europas hufwudsäder, helst med betraktande af bildningens allmäntighet. Och denna odling är icke af den lätta och ytliga sort, som i Frankrike: icke af det utsöcta flag, som gör lycka i fällskaps-liswert, som i en offentlig förhandling tindrar och flocknar, rezar och förflyger: — den går ut på redbarheter, på allvar-samma saker. Hvar mötes man, till den grad som i Preussen, af allmänna kunsfärer hos snart sagdt alla ständ? Att finna dem hos krigsbefäl och civilister, ger ämne mindre till förväning, ehuru ingenstades wetenskaplig insigt är inom deha samhållscategorier så wida spridd, som i Preussen; deremot vänlar man det icke hos deha personer som i vårt land räknas till "halshevar," och i hvilkas lesnadsyrke studier icke göras till anspråk, eller i wanlig ordning bibringas; där mindre kan förtätsas, att t. ex. hielwa uppaharen och portvaktaren skall bete sig, som wore bildning målet för hans årelyfnad. Härmed kan väl ej alltid hänga så rätt tillhöpa, det försässyrt, skräck och scholuxeri framlyfa emellanåt, också på högre samhållsplaner; men lätt wänjer man sig att urståndja detta, bland skäl ärö de utom twifvel de bästa, som uppstätt ur en förtjenst. Snarare wore man benägen att hos det quinliga släget hörbönska något af kändomen, af den encyklopediska underbyggnaden, af stämningen i wetenskaplig ton. Emellertid

Kan det vara rätt så gwinligt, att en Berlinska utbreder sig öfwer lärda ämnen, som att en Engelska fördjupar sig i politiken, gwinna lefwer i männen idéverld; hufwudsaken är, att hon har ett fullt hjerta för det enskilda liswets pligter, och ingen har det mera än en Tyska.

Det i Preusen åt alla håll spridda interset för allmänna kunskapsämnen har otvivelaktigt sin rot i de förråfligt inrättade och med storsint frikostighet widmagthållna undervisningsverken; men den häraf väckta hägen har fått ett särskilt näringssämne i den oktning, hvarmed grundliga inför blifwa ofwanfrån ansedda. De innesatta, i den rigtning der de ensamme göra tillfyllest, liksom en domfåst fördran, hvars infriande icke längre utefter; der de endast i förbindelse med praktisk duglighet kunnna göra sig fullt gällande, blifwa de icke mindre bemärkte fastän på samma gång, som annu ett företeende. Först, känner unga Preussiska wetenskapsmän, som nekat gynnande kallelser till utländska professioner, utan annan bestånd utifgt för tillfället, än att en man, som i en wissenschaftsgren utmärker sig, ej kan inom fäderneslandet gämissa om en påhående anställning. Dessa förhållanden ega att monarkens personliga tänkesätt samma trygghet, som wo-ro de offentligen bestånda i en wederbörligen affattad förnungsförsäkran. Man har om konungen af Preusen rätmässigen yttrat, att om han äger gunstlingar, så är det bland wetenskapsmän. Dessa är hans förtrogne, rådfrågas i allmänna viktiga ärenden, ställas på betydande platser inom civilförvaltningen, ofta inom hela rådkammaren. Ancillon gick från katedern och predikstolen till den ministerplats, som han lika frejdade med skrifftällarens och statsmannens förtjenster; v. Savigny har haft hela platser såväl inom lagstipningen, som administrationen, under det han föreläste i rättsvetenskapen och utgivit skrifter, som gjort hans namn europeist; statsministern Karl Wih. v. Humboldt hade ett rykte i witterheten och språkforskningen, innan han emotog hela diplomatiska uppdrag och andra civila kall; Preussiska sändebudet i Rom Bunsen, har, under utöfningen af sina åtgärdanden i denna egenskap, hålit offentliga föreläsningar öfwer Romas fornlemnningar. I Frankrike, ännedt först efter prezens föredöme, hafwa häfdatecknare, filosofen m. fl. uppsigtilt till höga civila wärft, men anledningen var icke blott den tillfälliga, att den nuvarande regenten siefel öfver sig i bokliga konster och sällskapligt står dem närmare; utan jemväl denna, att det nya statssticket blifvit på litterär wåg förberedt, till Litteraturen står i särskilt grannläge förbindelse och af densamma är i mångfaldig måto beroende. I Preusen åter har det litterära kunnat tråda med det praktiska i förbund på ett naturligare sätt, på grund uraf ett klart insedt och riwilligt uppsylt samhällsbehof, utan användi sin ecker mot det allmänna tänkesättets banérörare, utan separatsied med en för ögonblicket wådlig förmåga. Saken kan på dessa sifel oselbart der påräkna längre bestånd, och lika säkert ställ det allmänna winna deruppå, att författarne icke i egenkap af lyckidare erhållit fast fot på det civila området. Häruti, som i alt preußiskt, på styrelsen ankommande, är rent spel, hvarken öfvermod eller wankelmod, hvarken hetta eller förmum likzilligheter.

Oberäknadt konsten att framkalla duglighet och användbarhet — och hvarje regering har detta till en otrolig grad i sitt wåld, om den blott med allvar will —, har man i Preusen åsvenledes ett wäverkorn på det särskilda i egenkap, en flag-

anta på det egna och specifika i förtjenster, en säkerhet, att ställa en hvor på den rätta platsen, hvilket i all statskonst är en af de högsta bland uppgifter. I kraft deraf har man icke främst öfver wetenskaperna någon personlighet, derest en sådan skattats att inom dessas gräns göra mera skål för sig, än inom andra. Intet lärdomens fält har legat i tråde, ingen ensidighet eller förkärlek har försports wid befördran af de särskilda bildningsmedlen. Fichte esterträddes af Hegel, som varade samtidigt med Schleiermacher, Hegels motsats i de fleste delar. De naturhistoriska och matematiska wetenskaperna är på ett lysande sätt föreställda af ALEX. v. Humboldt, Ehrenberg, Ecke m. fl. och wid deras sida står naturfilosofen Steffens; i olika grenar af läkarewetenkapen hafwa Hufeland (han dog under Göts wistelse i Berlin), Rust, Dieffenbach, Gräfe, Jüncken m. fl. wunnit rykbarher; i fornforskningen är von der Hagen ett europeiskt namn, i häfdateckningen Wilken, J. R. Naumer; Warheineke och Neander hafwa inom Theologien i nästan motfull rigtning förmårvat anseende; Böck är en af nutidens största grekiska filologer; den före orientalisten Kläroth nämndes redan 1816 till Preussisk professor uti Afrikanska språken, fastän han lesde i Paris, der han i anseende till den rika samlingen af handskrifter, utgafvit flera arbeten, med undersöd från fäderneslandet. Lika Konungsligt, som Wetenskaperna, hafwa de sedna konsterne blifvit gynnade.”

Lärdoms- och Snille-Prof för en Profession i Ästhetik vid Lunds Universitet.^{*)}

N. I.

Cervantes och Walter Scott.

En litterär jemförelse af Carl August Hagberg.

Ordagrant öfversättning från Franskan.

Det är för kritiken ett föremål, wärde uppmärksamhet, att reflectera öfwer utvecklingen af ett konstslag, som under de tre sista sellen gjort icke blott förändringar, utan hela revolutioner i Europas Litteratur. Bland de olika slag, som tid efter annan haft herravälde i den litterära verlden, har intet en sådan wigt som romanen. I denna gren af den moderna witterheten, at hvilken så många författare under loppet af wårt sekel egnat sig, har Sir Walter Scott, hvars samtid i vår tanke icke fullt gått på dijupet af hans snillefatt en öfverwigt, som endast framtidens är competent att bedömma. W. Scotts konstslag har grymt plågat theoretici. Bland kritici hafwa somliga lätit sig hämföras af partisinn och dersöre ej funnit något djupt och sannt i de historiska romanerna. Deraf att man ej studerat menslighetens historia, hvars alla hemligheter W. Scott har omtalat, härleder sig

^{*)} När det tredje specimen, Adj. Rydbergs, kommit Ned. tillhanda, skola detaljherade omdömen fällas. Öfwer N. I finnes i Skänska Corresp. en väl skriften Nec. Språket i N. I är franskt, listigt, pikant; i N. 2 wärdslösad, eller rättare ej corrigerad af en kunnare, såsom öfsligt är, men innehållet är genialiskt och alltigenom sann.

utan twifvel, att flere konstdomare i vår tid med lika mycket
fordom som ytlighet trott sig besögade att bedöma en af de
mest djupa (delicieux) andar som någon sin existerat. Den litterära
dialetiken finner sig naturligtvis ej tillfreds med en författare, som utan att blanda sig i dagens mystiska drömmes-
rier, let åt systemerna och naivt förkastar all annan poesi än
naturens, en natur, som han så listigt uttrycker, att den flyr
undan konstdomarena liksom en lustig sylfia undan en dödlig
älvskares händer. Det är ej der en poesi, som gör sig en sär-
stild värld, det är tids ande, som omfamnande den men-
liga utvecklingens rymd, med ett enda drag tecknar det stora
städesspelet af utomordentliga händelser.

Man skulle vara tweksam, om man af hela hopen af ro-
mansförfattare efter Cervantes skulle kunna ställa någon vid si-
dan af honom, som med tårshyndt öga beler romantiken, om
det ej funnes en det nyare Europas Homerus, en W. Scott.
Cervantes och W. Scott, huru afståndade från hvarandra de
är i afseende på den tid, då de lefvat, hafwa den likhet för
en verklig logisk blick (par une vue essentiellement lo-
gique) att de båda öppnat en ny epok för romanen. En
iem förelse mellan Cervantes och W. Scott ger ej tillräcklig
upplysning om den moderna romanens natur och utveckling
alltsfrån 16de seklet.

Om någon af det 16:de seklets stora författare omfatta
världens verksamma intreken, så är det Cervantes som har
denna åra. Man kunde säga att det aldrig funnits en bok i
den moderna litteraturen, som på litteraturen och två hela se-
kel öfver ett så mäktig inflytande som Cervantes Don
Quijote. Huru man än må bedöma hvarje annan roman,
denna måste man synnerligen studera: hvar gång man åter-
kommer till den, finner man ett nytt behag, ej mycket mera
hånsbrande, som det ej var frukten af ett tillfälligt intresse.
Åtven har man skrivit mycket om Cervantes roman, för att
utleta dess grundidé. Mellertid har man är från är der upp-
räckt en ny och djupare betydelse, som ej märktes vid förra
påseende. Vi wilja ej försöka att använda den litterära kri-
tiken på hvarje sida af det odödliga mästerverket; vi wilja
ej heller söka inlägga en idé, som han ej skulle ha erkänt:
det må vara nog, om vi augisiva det medel, hvarigenom
Cervantes har wetat att till den grad förtjusa sina samtidiga.
Tack vare de romantiska skolornas ytterliga anspök, man lö-
per ingen fara om man säger att poeten är barn af sin tid,
att han andas samma luft, som andra dödliga, och att han i
stället för att fördjupa sig i förfutna tider ofta skapar nya, då
han följer den stora rörelsen omkring sig. Cervantes blef så
fattad af sin tids ande att han ej anade hela vidden af sin
kallelse. E. lefde på en tid, som under wedermoda födde en
ny ordning. Före E. gaf Nidderlighetens Romanticism af
romanerna deras smäktande kärlek, deras trohet och tapperhet;
romanen har ännu vapenrustning och hjelmvisir, förrän E. gaf
den till hjelm barberarfälen. Man har visserligen wetat på-
på att E. ej wetat genom sin riddare af förgliga figuren be-
gömma medeltidens romantik; men E. har öppet förklarat det,
ett helt sekel har derat haft roligt och Don Quijote har blif-
vit ett vodyspråk. Det är det obestridligaste bewis att E. war
en tolk af sin tid, när han väckte en förtjusning, som tiden
och döden endast kunnat föroka.

(Forts.)

Utländsk Litteratur.
Femte upplagan har utkommit af följande werk, som fatt
Tyslands protestantiska Theologer i rörelse och givit anled-
ning till många motskrifter: Symbolik, oder Darstellung
der dogmatischen Gegensätze der Katholiken und Protestant
nach ihren öffentlichen Bekennnißchriften. Von Dr J. A. Möh-
ler. Mit der Biographie des Verfs von einem seiner Freun-
de. Mainz 1838. (2 Th. 8 gr.) Förf. död i April 1838,
var Professor i München. Werket är äfven öfversatt på
Franska. Baur och Nitze hafwa bekämpat det.

Ernst Raupachs Dramatische Werke er-
ster Gattung. 11 und 12 B. Die Hohenstaufen 7 och 8
B. Hamburg. 1837. (1 Th. 12 gr.) Detta band omfattar 1. König Enzio. 2. Manfred. 8 B.: 1. König Manfred. 2. König Konradin. Härmedelst slutas denna cykel. Här finnes ingen
utveckling af tidsanda och folklif; endast personernas namn
växla. Blott individuella motiver verka här, icke de världshis-
toriska, som verklig besjälade denna regentsköld. Här sak-
nas djupare poetiskt lit. Effekter och kraftbitar, samt mildare
privatkänslor saknas icke. —

Bibliothek deutscher Dichter des siebzehnten Jahrhunderts. Begonnen von Wilhelm Müller. Fortgesetz von Karl Förster. Leipzig. 1838. XIV. B. Detta arbete slutas med detta Band, som innehåller
valda dikter af Chr. Hoffmann v. Hoffmannswaldau, v. Lö-
benstein, Wernicke, Canitz, Chr. Weisse m. fl. —

Annoncer.

I Bonniers Boklåda i Stockholm till salu:

Catalog général de la Littérature Française. 1837. Paris
1838. 3 franes.

(En fullständig fransk Bibliografi för 1837.)

Shakespeare and his friends. Paris, Baudry 1838. 5 fr.

(En interessant skildring af Sh. och hans samtid.)

Poèmes Islandais (Voluspa, Vaftrudnismal, Lokasenna)
publiés avec une traduction, des notes et un glossa-
saire. Par F. G. Bergmann, Paris 1838.

(En lyckad öfversättning, med lärda inledningar af filo-
logiskt och historiskt innehåll. Han förliknar språ-
ket med sanskrit. Äfven ett glossarium är bifogadt.)

Rättelser.

I M 9: 1 sp. 15 r. står: skrider, läs: stiger; 2 sp.
1 r. står, 1838, läs: 1838. 5 sp. 6 r. nfr. står, Fuch,
läs: Fleck.

Gefle, hos A. P. Landin.